Барыы дойдулар пролетарийдара, холбоҕуҥ!

САҺА ОЛОХ

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

● № 45 (7118) ● 1991 сыл. Муус устар 11 күнэ. Чэппиэр ● Сыаната 8 харчы

Сарсын киһи космоска аан бастаан көппүтэ 30 сыла туолар

ССРС космонавт-летчига, Советскай Союз Героя Юрий Алексеевич ГАГАРИН (ССТА фотохрониката).

6766 солк. аҥарылынна

Нэһилиэнньэни олохдьаһах өнөтүнэн хааччайар комбинакка И. П. Петрова салайааччылаах атах таҥаһын тигэр уонна өрөмүөнүүр сыах сыл бастакы күннэриттэн эрдэхситик үлэлиир. Рабочайдар бастакы кварталы устатыгар 21 тыһ. солк. бородуукта суйаны өгөрөр сорудахтаахтарын 27766 солк. толордулар. Итинник көрдөрүү, биллэн турар, үлэхамнас тэрээйиннэ кыайа-хото туппуттан ситиһиллибитэ чуолкай.

Үлэ үтүө түмүгүн ылыннаах үлэһит Анна Тимофеевна Мордовская көрдөрдө. Кини квартал устата 2010 солк. үлэни толороохтааҕын 503 солк. аҥарда. Оттон эдэр рабочай Матрена Ивановна Петрова эмиэ итиччэ былааннаах 3180 солк. толорон саамай үрдүк ситиһиилэннэ.

Е. НОВГОРОДОВА.

Дьону кытта үлэлиилэр

Мындаҕаайыта А Б ыныоустаноока үлэһиттэрэ А. С. Абрамова уонна М. Е. Петров көрдөччүлэри кытта үлэҕэ сүрүн болҕомтолорун ууруллар. Кинилэр киниэни көрдөрүүгэ кыра итэннэ улаханнык саалалары үлэлэтиллэр, киниэ тула пропаганданы утуйаахтык ыыталлар. Ол түмүгүн сыл бастакы кварталыгар 2295 солк. киллэриэхтэхтэрин 2889 солк. толордулар. Киномеханиктар ааспыт сылга оройуон кинофикатордарыгар ыҥырыы таһааран үлэлэһиттэрэ уонна тылларыгар чиэстээхтик турбуттара.

Маяк үлэһиттэр быйылгы сыл стартын ити курдук нуҺаҕана суохтук саҕалаатылар. Мындаҕаайытааҕы киноустаноока үлэһиттэрэ бастакы квартал сорудаҕын 125,9 бырыһыан толорбуттарыгар уоскуйбакка, нэһилиэнньэ ортотутар киниэни пропагандалааһынҕа өссө саҥа ыымалары көрдүүллэр. Холобур, нэһилиэнньэ киниэни ханнык экраннаа көрүүн баҕарарынан фильми көрдөрүөхтэрин сөп. Киномеханиктар киниэни бириэмэтигэр аҕалтарыыга уонна платэрниҥа сүрүн болҕомтолоруун ууруллар. Кинилэр үлэлэрин түмүгэ өйтон улахан тутуулуктаахын өйдүүллэр.

В. ПРОКОПЬЕВА.

„Кыра учаастактар“ программа

Иэрэҥ-саараҥ олоруу дьиксиннэрэр

СҮӨҺҮ аһылыгын бэлэмнии хайысхалаах Нуотара учаастага тэриллибитэ быйыл кулун тутарга оруобуна икки сылын туолла. Бастакы десаны ҥти ыйы 27 күнүгэр өйдөтөөччү райсовет исполкомун дьаныгыттэн тыл этэн, саҥа саҥаран, алҕаан атаарыллыбыта. Бу дойду сиргэн ыраах, сайыным суола-ийэ суох, киһи-сүөһү олохсуйбатах, быһата, үрэх баһа дойду. Онно тиийэн база тэриллии, олохсуйуу, биирдэ саҥаатахха, кытаанах курдук этэ. Бастаан тиийдэхтэриэ аҕыйах балоктарга, үгүстэр балааккаларга олорбуттара. Тутуохтаах дьиэлэрин-уоттарын хастара тыаҕа үүнэн тураллара, техника бэрт ахсааннаах, пилорама суоҕа. Онон үлэни «нуултан» саҕалаабыттара. Салайаачылара хаһаайыстыбаннай үлэҕэ опыттаах, экономист үөрэхтээх И. Г. Михайлов рабочайдара адэрдэриэр, үлэни-хамнаһы кыайалларыгар уонна оройуон салалтатын улахан көмөтүгэр эрдэммитэ. Онон үлэни тута тэрийбиттэнэ дьаһайбытынан барбыта.

Сайыҥҥы өртүгэр техника кыайан сылдьыбатынан, суол суоҕунан, тутуу маһын соҕотуолкалаан мэстэҕэ киллэрэ охсорго суоттаммыттара. Кыһыҥҥы суолу баттаһа куоратан араас оборудованиены, наадалаах матырыйаалы бырахтаррга сүрүн болҕомтолорун уурбуттара. Ити курдук ыраах Бэс Күөлүгэр саҥа агро-бөһүөлэги тутуута үлэ саҕаламмыта. Начальниктара Н. Г. Михайлов 500 киһиэхэ анаан бөһүөлэк генеральнай былаанын, 2000 сылга диэри ыытыллыахтаах тутуулар бырайыактарын оҥорторбута. Бастатан туран, пилораманы таҥарга, дизельнай станцияны олордо охсорго, үлэһиттэр олорор уонна улаатыр усулуобуйаларын туһсараргa, социальнай тутуулары ыытарга быһаарыммыттара. Техника аҕыйаҕа, үлэһит илии типпэтэ, матырыйаал суоҕа үгүс кэмнэйдэри үөскэтэрэ. Ол иһин баар ыахтарын бүтүннүү туһана сатыыллара. Отутус сыллардаахха Н. Д. Суббуруускай ыыттарбыт тутуулартан саҥа өртүн өрөмүөнньэн, саҥардан быстах кэмнэ туһанарга былаанныммыттара.

БИЛИГИН урут дьон олорбут обургу дьиэлэриэр дизельнай станциялар үлаливиллэр, биир эргэ дьиэни саҥардан маҕаһынан оҥорбуттар, биири өрөмүөнньэн үлэһиттэр олороллор. Сити курдук кыайалларынан эргэ тутуулары туһаҕа таһаарыа сатаабыттар. Дизельнай станциятан пилорамаҕа диэри (1 км ордук) остуолбалары туруоран линиэ тарыйыттар. Аны үлэһиттэр олорор бары дьиэлэрэ, гараж, остолобуой, маҕаһыын, баанньык, о. д. а. объектар электрическай уотунан хааччыллаллар. Билигин бөһүөлэккэ икки илии квартиралаах үс олорор дьиэ, уһаайбалыы типтээх биирдии мал олорор биэс дьиэтэ тутуллубуттар. Итиллэр бары хотонноохтор, сайыным уот оттор хоспохтоохтор, булуустаахтар. Дьиэлэрэ сваалаахтар, иккилии утуйар хостоохтор, кукуналаахтар, туалеттаахтар, ваннналаахтар, биирэри кытта кэнгкуоҕ комо саалалаах (прихожай). Оройуоҥҥа итинник дьиэлэр, бука, суохтара чахчы. Итинник уһаайбалыы типтээх тутууну салгыы ыытар былааннаахтар. Бэртээхэй пило-сыаҕы, баанньыгы, остолобуойу, 24 мэстэлээх арочнай гараһы үлэ-ҥиллэрбиттэр, икки чаһынай ыал дьиэ тутуутун саҕалаабыттар. Киниллэртэн биирдэстэрэессо сэттэҕэ тиийэ сүөһүлээх. Аны суолу-ийэни оҥоруу, бутэйдээҥнии ыытыы, күрүөҥ-хаһааны тутуу тэҥнэ ыытыллаллар.

Инни сыл ыһыгэр бу саҥа бөһүөлэги тутуута 2 мол. 16 тыһ. солк. үлэ ыытылынна. Бэс Күөлүгэр хаһан даҕаны үөскээмэтэх киһи бөһүөлэмэ каллим дии санаар дойдута буолбут. Кыһыҥҥы харанҕаа саҥа үөскээн эрэр уулуссаларын электрическай лампалар сандаарда сырдаталлар.

БЫЫЛ 1231 тыһ. солк. тутууну ыытар былааннаахтар. Бастатан туран, таас варианнаах квартальнай котельнайы үлэҕэ киллэриэхтээхтэр. Хайыы-үйэ сваллара түһэриллибит, бытархай блоктар тутуу объектар тиэрдиллибиттэр. 17 тыһ. устуука кирпичэ тиэллибит. Билигин дьыала бэдэрээтигин булууттан нигэн турар. Иккис уочаратынан эмиэ таас варианнаах дизельнай электростанция тутуута саҕаланыахтаах, сорох сваллара түһэн туралларе, тутуу ыытыллар площадката аныыллан бэлэмнэммитэ. Ити кэскиллээх тутуулары сэргэ дьон олорор дьиэлэрэ, кулуун, хонтуора тутуулара былааннаммыттар. Ол гынан баран билигин арендная предприятиеҕа 32 үлэр эрэ. Ити иһиттэн поварды, икки дизелбиэ, продавены, 2—3 инженерэй-техническэй үлэ-ыах сүөһүү бөҕэлэрин наадыйыыларыгар эрэ сөп буолары тутар былааннаахтар. Өссө бэйэ сирэ-уота, дойдута эбитэ буоллар, күөллэргэ балыгы үөскэтиннэн, бултааһыныан, күөлү түүлээ-ҕи совордооҕунуган дьарыктанар ыах баара кыайан туһаныллыбат.

ИТИ үксэ былаан, ыраа саваа. Оттон билигин балаһыанньалара нэрэҥ-саараҥ, тутуэмэ оҥоруохтарын баҕардахтарына барыта тутах, кэскилэ суох курдук буолан иһэр. Оннооҕор делиналарын уус-майалартан маниьаҕа быстаран ылаллар. Быйыл деляна быстараары, Николай Григорьевич «Күп» совхозка хаста даҕаны кырыммыт. Кэнники ыксаан 50 тонна оту биэрэргэ сөбүлэһэн, сыалын сиппит. Утары уунара суоҕа буоллар, тутуу маҥыттан мэлийэр ыахтаах этэ.

—Бастаан учаастак тэриллэригэр оройуон салалтата барыы өртүнэн комолоһуох буолбута даҕаны, мэлигир,—диэр булчут Михаил Николаевич Дьячковский. — Сэттис учаастакпытын уус-майалар ылбыттара,ессо алтыспытын былдьаһаллар. Билигэн турутунан бу олорор бэйиэ учаастакпытын оттуур эрэ сирин бас билэр курдукпут. Оттон маһа, күөлэ, ойуура, булдьаһа кинилэр киэнэ ыһы. Олохсуйуохпут диэн тэриннэ сатыыбыт да, холдьоҕуллар балаһыанньалаахпыт. Дьиҥнээн, «Күп» совхоз бэйэтин чугастааҕы да сирдэрин кыайан оттообот, кинилэргэ сир дэлэй. Ол үрдүкэн биһиги кырыы хараҥтарыныан көрө сатыыллар. Мин санаабар, олохтоохтор Нуотара бу учаастактарыгар олох даҕаны кыһаллыбаттар, кинилэр салайаччылара кирпэ-тахса, буллаҥ сатыыллар. Оттон үгүстэр биһиги кытта холбоһон уус-майалартан арахсар баҕалаахтар. Тоҕуй бу дойду буоламмыт билэбин. Онон оройуон салалтата кэпсэтиһэн, туруорсан 7-с, 6-с, 5-с, 4-с учаастактары бэйэтигэр кытаанахтык, сөҕүннэйдик сыһыартарара наада. Дьиҥнээн, олохтоохтор буолдугар тардыһаллар. Ол иһин икки оройуон салалтата уопсай тылга кирсэн, олохтоохтук быһаарсаллыарыгар баҕарабын. Холобур, сир бөппуруоба быһаарылла илик буолан, ааспыт сайын 7-с учаастакка икки оройуон отчуттара утарыта көрсэн баран, күөнтэҥэн олорбуттар. Ким да кэлэн быһаарбатах. Дьолго, икки киэньэвой кэпсэтиһиннэр, бэйэлэрэ ыраныысса быстыһаннар эйэ-дэмнээхтик оттообуттар. Ол курдук түүрүм-хатырык тутуллабыт, сорох хаҥса суох ортолэрэ аһаҕастык холдьоҕоллор даҕаны.

Кырдьаҕас булчут ити саҥатын трактерист Н. Д. Макаров, рабочайдар Д. А. Дорофеев, И. П. Федотов уо. д. а. толору ылысталлар. Уолаттар: «Тугу даҕаны оҥорбутун иһин бэйэбит киэнэ диэбэт буоллаххына, туох үлэтэ тахсыаҕай, туох хааччыстыбата кэлиэҕэй!» —диэн быһаччы эталлар. Ол эрдэҥи өйтуналарын билиннэрбэккэ, киниин дьыларалара үчүгэй буолуохтааҕар эрэллэрин сүтэрбэккэ, үлэлэбиттэрин кубулуппакка, күн ахсын хаһа, тута, ай-оҥоро, туһсара сылдьаллар. Кэнэҥэнтин Нуотара сельсэй Совета олохсуйарыгар, сүөһү аһылыгын бэлэмнии хайысхалаах совхоз тэриллэригэр, толору хааччыллыылаах олорор дьиэлэрдээх, социальнай тутуулардаах, элбэх нэһилиэнньэлээх, аныгылыы көрүүнэлэх бөһүөлэк льэндэйэ тэнийэригэр баҕа санаалаахтар. Ол да иһин предприятие салалтата киһи сирэ бурдугун уонна сүөһү аһылыга буолар культуралары ыһар бааһыналары астартарыыга үлэни саҕалаабыт. Иннинэн тутуу олорчу таас варианнаан ыытыыга сорох дьаһаллар болҕоҥнуоллар. Онуоха, бастатан туран, сир, суолнас бөппуруоспара быһаарар оруолу ылаллар. Ол иһин учаастакка оройуон салалтатын өртүттэн туохха барытыгар, тутуннан барытыннан комо, тирэх, өй-санаа өйөбүлэ наада.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Маассабай төрүөх саҕаланна

«Мугулай» совхоз Маралшайытааҕы отделениетыгар икки ыанньык ареннай биригэдэлэрэ баалларе. Кинилэр 330 ынаҕы көрөн-истэн туруораллар. Бу күннэрэ ыанах маассабай төрөөһүнэ саҕаланна. Ол курдук, 166 ынырай төрөөтө. Үлэһит илии бөппуруоба быыла эрдэ быһаарылларыгар. Түөрт ынырай көрөөччү үлэлии сылдьар. Ынырайдар иккиэн хотонуоннан туралларе. Термоклеткаларынан, индивидуальнай клеткаларынан толору хааччыллыыллар.

Л. ДМИТРИЕВА.

Советтар түбүктэрэ

БЫЫБАРДААЧЧЫЛАР НАКАЗТАРА

Быыбардааччылар кыаллаларын, туруорсуулларын, наадыйыыларын быыбар иннинээҥи мунньахтарга депутаппа кандидаттарга наказ быыһыытынан бизнбиттэрэ. Одор дьүүллэһиллэн, ылыллыбыт, үп-харчы ортуунан көрүүлүүттэрин эрэ кэнниттэн дьиҥнээхтик олохчо киллэриллэр наказтар быыһыытынан ылыллыллар. Толоруулларын народнай депутаттар туһаннаах Советтаах хонтуруоллуулар, толорор органнар сылга бириэмэ ахтэҕэна суох народнай депутаттар Советтарыгар отчуоттуохтаахтар.

РСФСР народнай депутаттара Власов А. В., Иванов П. С., Саха ССР народнай депутаттара Кудрин В. Н., Сысолятин Г. М., Захаров А. А. уонна олохтоох салалта туруорсуутунан Саха ССР Министрдарын Совета олунньу 8 күнүнээҕи (1991 с.) 65 №-дээх уураахынан биллэн орой уоммутуттан 1991 сылга маннык наказтары биэргэттэ уонна министерстволар, ведомстволар толоруурга ылалларыгар сорудахтаата.

Саха ССР Госагропромун комитетын председателе Иванов П. С. Соловьев уонна Болутур нэһилиэгин олохтоохторо Мыҥдаҕаайы — Хаҥыйах суолун оҥорууну туруорсубуттара. Итиҥ ылыллан, Госагропром комитета 1991 сылга суол оҥоруутутар 369 тыс. солк. көрдө. Бу суолга биллэн сана тэриллибит ХДСУ тэриллэтэ бэдэрээтчит быыһыытынан үлэлии сылдьар.

103 №-дээх Дириҥнүөр быыбардыыр уокуруктан Саха ССР народнай депутата Кудрин В. Н. Дириҥ бөҕүөлэгэр агрошколаны тутуу. Төлөй бөҕүөлүгэр сана тутуулар кулуубу сымнаҕас жизбалинэн, инвентарынан хааччыйыы, доруобуйа хаҥастабылын тэриллэлэрин материальнай-техническэй базаларын хаҥатыы курдук болуруостар наказ быыһыытынан бэриллиннэр 1991 с. былаанҥа киирдилэр. Дириҥ агрошколатын котельнайын тутуутугар Госагропром 500 тыс. солк. биэрдэ. Чыаллара—Тоҥон суолун оҥоһуутугар 1991 с. 768 тыс. солк. көрүлүннэ.

104 №-дээх Чурапчытаабы быыбардыыр уокуруктан Саха ССР народнай депутатыгар Захаров А. А. Чурапчы сэлиэнньэтигэр үүт заводун тутуу наказ быыһыытынан бэриллэн, Госагропром комитета бу дьыла 800 тыс. солк. көрдө. Оттон эйэр уулу көрдөбүүгүнэ, уулу олохсутуура 1400000 солк. ыраас көрүүнээх үлэлэр ыытыллыахтара. Бу биэнэ оройуоммут «ыалдьар» боппуруоһа 1990 с. ахсыннары ыйга биһиги сылайаачыларбыт уонна туһаннаах министерстволар, ведомстволар салайаачылара кыттыылаах Министрдар Советтарыгар көрүллэн турар. Иҥэр уунан нэһилиэнньэлээх пуннары хааччыйы 146 №-дээх Саха сирэйдээҕи национальнай - территориальнай уокуруктан РСФСР народнай депутата Власов А. В. наказ быыһыытынан киирбитэ.

Оройуон быыбардааччыларыттан наказ быыһыытынан киирбит этиилэри барыы бастайаннай комиссиялар дьыталарын, дьүүллэйэн бараннар оройуон Советыгар киллэрбиттэрэ. Оройуон Совета бэйэтин сессиятыгар көрөн баран 85 этиини быыбардааччылар наказтарын быыһыытынан ылыммыта. Итиҥ ылыллыбыт наказтартан оройуон совхозтара уонна туһаннаах тэриллэлэр 1991 сылга манныктары толороохтаахтар.

Болтоҥо нэһилиэгин быыбардааччылара бэйэлэрин депутаттарыгар Нахсылова Л. С. оскуолаҕа анаан 4 квартиралаах арболитовай дьиэ тутуутун туруорсубуттара. Бу үлэни А. В. Ефремов директордаах Субуруускай аатынан совхоз толоруоҕа. Ордук сайыгы кэмҥэ мында-аайылар, анаалыыстаалара суох буолан, сырыыгайаҥҥа улаханнык эрэйдэнэллэр. Депутат Попов И. Ф. итиннээҕэ наказыгар совхоз салалтатын кытта былааннаах үлэни ыытар эрэйиллэр. Рейсабэй автобус Мыҥдаҕаайыга сылдьыахтаабын туһунан кэлэтин турбута ер буолла. Ол эрээри Чурапчы—Мыҥдаҕаайы суола ыраах аҥаастаах, туһаннаах тэриллэлэр аҥаасталлар. Депутат И. Ф. Попов бу боппуруоска соотоох хаҥыс хаанан үлэни бу дьыл ыраах ыытара эрэйиллэр.

Мэлдьэхэн олохтоохторо эмиэ сырыыга-айаҥҥа эрэйдэнэллэрин туһунан үгүстүк этэллэр, кэмэлэрго туруорсаллар. Мэлдьэхсилэр эйэлэх сылтан бэйэлэрэ бас билар автобустаныллар. 17 №-дээх Мэлдьэхситээҕи быыбардыыр уокурукка депутаттан райсовет председателин солбуйаччы Аламов Г. И. саҥа талыллан, үлэтин саҕалаан эрэр. Уорбаҕа оскуоланы, детсады туттарыы (17 №-дээх уокурук, депутат Ануфриев Н. В.) туһунан наказы толороччуттан олохчо киллэрэччилэрэ Эриллик Эристиин аатынан совхоз буолар.

26 №-дээх уокуруктан депутат Иванов В. П. туруорсуутунан кулуун капитальнай өрөмүөнүн «Мугудай» совхоз (директор Пиннгин И. А.) ыытара былааннанар. Ол хойутаталлыбанна үлэтэ биллиэҥиттэн саҕаланыан наада.

Сылан Туойэтигэр оскуола тутуута (29 №-дээх уокурук, депутат Колесов В. К.) бу дьыл ыраах ыытарыгар этэллэр. Рейсабэй автобус Мыҥдаҕаайыга сылдьыахтаабын туһунан кэлэтин турбута ер буолла. Ол эрээри Чурапчы—Мыҥдаҕаайы суола ыраах аҥаастаах, туһаннаах тэриллэлэр аҥаасталлар. Депутат И. Ф. Попов бу боппуруоска соотоох хаҥыс хаанан үлэни бу дьыл ыраах ыытара эрэйиллэр.

Мэлдьэхэн олохтоохторо эмиэ сырыыга-айаҥҥа эрэйдэнэллэрин туһунан үгүстүк этэллэр, кэмэлэрго туруорсаллар. Мэлдьэхсилэр эйэлэх сылтан бэйэлэрэ бас билар автобустаныллар. 17 №-дээх Мэлдьэхситээҕи быыбардыыр уокурукка депутаттан райсовет председателин солбуйаччы Аламов Г. И. саҥа талыллан, үлэтин саҕалаан эрэр. Уорбаҕа оскуоланы, детсады туттарыы (17 №-дээх уокурук, депутат Ануфриев Н. В.) туһунан наказы толороччуттан олохчо киллэрэччилэрэ Эриллик Эристиин аатынан совхоз буолар.

Райпотребсоюз коллективын иннинэ эмтиирэбдитиэрдэр кинни тэрийэн үлэлэтэр сорук турар. Бу кэскиллээх дьыала 39 №-дээх уокуруктан депутат Парфенова М. М. наказ быыһыытынан бэриллибитэ.

44 №-дээх уокурукка депутатка кандидатынан турарыгар, быыбардааччылары кытта көрсүһэргэр Неустроев В. М. быыбардааччылар уокурук территориятын туһаран оҥоруута тэтимнээх үлэни ыытарыгар этэн тураллар. Итинник наказ 45 №-дээх уокуруктан депутат Заболоцкая Н. М. эмиэ киирэн турар.

47 №-дээх уокуруктан депутат Шадрин А. А. 27 квартиралаах таас, тоҕоору хааччыллыылаах дьиэни туттарарыгар быыбардааччылар наказ биэрбиттэрэ. Ол хаһаайыстыбанай ньыманан тутуллан 1991 сыллаахха үлэҕа киллэриллиэхтээх. Оройуон кс, тас суолун оҥорууга оройуон Советын депутаттара ахсаабат болвомтолорун ууран үлэлиэхтэрэ. Маны Чурапчы сэлиэнньэтин 80 №-дээх уокурутун быыбардааччылара туруорсаллар. Кинилэр суолу оҥорторорго, ДАЭС-ка диэри маршрутнай автобуһу сырытыннарар туһунан наказ биэрбиттэрэ. Быыбардааччылар сорудахтарынан иҥэр уу проблематыгар депутат Кириллин П. Г. эмиэ үлэлиэхтээх.

Аатаммыт наказтары олохчо киллэриҥэ туһаннаах депутаттар эпиэтинэстэхтик сыһыаннаһан, активнайдык үлэлиэхтээхтэр. Народнай депутаттар быыбардааччылар биэрбит наказтарын толорору ситиһиилэрэ кинилэр мулчүрүйбэт иэстэринэн буолар. Оҥуоха туһаннаах хаһаайыстыбалар, тэриллэлэр салайаачылара, быыбардааччылар кэҥэниктэ ыытар эбээһинэстээхтэр.

Г. ПОПОВ,
райсовет тэриллэр отделын сэбиэдиссэйэ.

Ис партийнай үлэ

Кыһамньы, инициатива көстүбэт

Эриллик Эристиин аатынан совхозтааҕы партийнай-хонтуруоллуур комиссия партком делопроизводствотын туругар бэрэбиэркэни ыытта.

Үчүгэйдик толкуйданыллан, кэмигэр, кэлиэхтээхтик ыытыллар мунньахтар үлэни тэрийэргэ, сүрүннүүргэ, демократиэны, ийитиннэрэн, биллэрэн ийиини сайыннарарга биллэр-көстөр тирэҕинэн буолаллар. Оттон совхоз парткомун мунньахтара 11 ыйга 7 тогул ыытыллан, 23 арааас боппуруостар дьүүллэһиллибиттэр, ол иҥэн сана үүммүт сыл олунньутугар иккитэ мунньахтаабыттар. Оттон иккитэ иккилии ыйы субуруччу котуйуттар. Кини аппарат коммунистарыы тэриллэтэ 11 ый устата баарасуоҕа биирдэ уопсай, биир тогул бюро мунньаҕы ыыпыт. Совхоһу сүрүннүүр, салайар коммунистар итинник быыһыылара өйдөммөт.

Партбюролар мунньахтарыгар кинилэр чилиэннэрин кыттыыта эмиэ бэрдэ суох. Бэйэлэрэ да сэдэхтик буолар мунньахтары 3-түүгэ-4-түүгэ тиийэ котуттар коммунистар кытта бааллар, холобур, А. И. Егоров, Г. Г. Луковцев, П. А. Иванов, Н. П. Аммосов. Совхоз партийнай тэриллэтигэр 11 ый устата, отчуоттуурбыыбардыыр мунньаҕы киллэрэн туран, 2 уопсай мунньах ыыталлыбыта эмиэ итэҕэс быыһыытынан сыаналанна.

Итиэннэҥ олоҕуран совхоз партийнай-хонтуруоллуур комиссията совхоз коммунистарын уопсай мунньахтарын сылга 4-тэн итэҕэйэ суохта, партком мунньахтарын ыйга биирдиитэ эбээһэстэлиннэй ыытарга этии киллэрдэ.

Мунньах ылыммыт уураахтара толоруллубат буоллахтарына, ити мунньах, этэргэ дылы, кураанах муоулуаһыҥа эрэ кубулуйуоҕа. Сыахтааҕы партийнай тэриллэлэр РКП райкомун бюротун, пленум уураахтарын толоруурга үлэлэйэллэрэ, ону салаллаҕа ылаллара ирдэнэр. Оттон Хоптоҕо, кини аппарат сыахтааҕы партийнай тэриллэлэ ригэ олор бунатын да суохтар. Хадаар, Хайахсыт сыахтааҕы партийнай тэриллэлэриттэр итиэҕэстар. Уопсай мунньахтар ылыммыт уураахтарын хонтуруоллааһын мөлтөх. Сыахтааҕы партийнай тэриллэлэр коммунистар критическэй этиилэрин олохчо киллэрэр дьаһаллар биллиннэрдэр оҥостубатахтар. Ититтэн барытыттан коммунистар туту үлэлиллэрий диэн сиэрдээх ыйытыы үөскүүр.

Хаҥыс баҕарар үлэ уопсай өйүнэн-санаанан толкуйданыллан оҥоһуллубут былаанныах буолара пааратын кини барыта билэр. Чаҥыр, Хайахсыт сыахтааҕы партийнай тэриллэлэрэ ону саалалааҕынан аахпатахтар, Хоптоҕотоову, совхоз кини аппаратынааҕы. Хадаардааҕы сыахтааҕы партийнай тэриллэлэр былаан оҥостуммуттар эрээри, ол толоруллубат.

Партийнай үлэ ситиһиилээх буолуута хас биирдии коммунистан быһаччы тутулуктаах. Коммунист бэйэтиэн партийнай дьиссиплинэни тутуспат, тэриллэ сорудахтарын толорорго үлэлэспэт буоллаҕына, ол тэриллэ дьайар күүһэ сүтэр. Совхоз кини аппаратынааҕы сыахтааҕы партийнай тэриллэ коммуниһа Кузьмин В. Г. чилиэнискэй усунуоһун талаабөтөөн 4 ый буолбут. Хадаар сыахтааҕы партийнай тэриллэтин секретаря Никонов В. А. уурайарын туһунан салгыбанна сайабылыанньанан комор. Итиэннэ күрдьүк, бэйэбит испититтэн бэрэдэк сатарыйар буоллаҕына, маас са ортотуган партийнай сабыдыал молтуурэ биллэр.

Маҥнайгы суһуох партийнай тэриллэлэргэ бэйэлэрин бэйэлэрэ салайыыллар, үрдүк инициативаны көрдөрөн үлэлиллэригэр толору кыах бэриллибитэ. Сорохтор этиини сылыһа өйдөөн, дьиссиплинэлээтэ, тэрэҕэнэ суох буолуута тиийдилэр. Бэйэ толкуйдаан партийнай үлэҕэ сана формалары киллэритэ кыаллыбата. Үөһэттэн быһаччы дьаһалыскыйыы суох оҥоһуллуохтаахтар. Итиэннэ сыаналаныыны, биирэ түмсүү суох буолуохтааҕы курдук өйдөөһүн эмиэ баар. Тиһиэҥэр, олохтоох усулуобуйаны партийнай тэриллэлэр кимнээҕэр да ордук билэллэр эрээри, үөһэттэн салалта уорэммиттэрэ күүһүттэн кинитэн дьаһалы күүтэн олорон хаалыылара үгүс. Ити туһунан совхоз парткомун уонна партийнай-хонтуруоллуур комиссиятын хоҥоһуктаах мунньахтарыгар коммунистар сөпкө балыстаахтар. Эриллик Эристиин аатынан совхоз курдук элбэх коммунистаах тэриллэ күүһүн-кыаҕын толору туһаннаҕына, элбэх үчүгэйи, кэлиэчиэйи оҥоруон сөп. Онуоха бу быстах балыстаһыннар кэмэ буолуохтуннар.

А. САРГЫДАЕВ.

Редакция „Тегүрүк остуола“

ЛЕНИН уонна СОЦИАЛИЗМ

Муус устар ,биһиэхэ маҥдыы В. И. Ленин заҥын кытары сибэстэнэрэ: ленинскэй субъективтар, ленинскэй аарыылар, ленинскэй үөрүүлээх биэрдэр... Оройуонга быылгы муус устар оссо улуу сирдьит саха норуотугар суол ыйар сулуһунан буолбут телеграмма Чурапчыга ыытыллыбыта 70 сыла туолар үөрүүтүн-нөтүүтүн кытары алтыста. Маннык кэмҥэ Владимир Ильич өтө норбут социализмы дьиҥнээх ойдобуһун уонна ис хоһоонун чуолкайдык билэргэ саная тардыстар, социализм дьылҕатын туһугар долгуйуу хас биирдиибитин куһаҕан. Онон редакция «Тегүрүк остуола» «В. И. Ленин уонна социализм» диэн темаҕа ананна. «Тегүрүк остуолу» тула кэпсэтиигэ РКП рескомун секретаря **С. Е. Николаева**, историческай наука доктора профессор **В. Н. Иванов**, профессор **Г. Г. Макаров**, историческай наука кандидата **Е. Е. Алексеев**, сурунаалчы **И. Е. Федосеев—Доосо**, пропагандистар, историк-учуотталлар **К. К. Пермяков, Н. Д. Неустроев, Н. Н. Игнатьев, Н. И. Яковлев, Ю. Н. Попов, П. М. Тихонов, Н. С. Жирков** кыттыыны ылыллар.

И. Д. Неустроев социализм туһунан марксизм-ленинизм классиктарын ыйыылара, социализм сүрүн принциптэрэ биһиги дойдубутугар олохчо кыллараллибиттэрэ диэн аҕаар. Кини кинини колобуннэҕинэ суох оҥоһуллубутун, бөдөҥ производство олох таҥымын өрө көтөҕө сылдьыбытын, наукаҕа, техникаҕа, культураҕа ситиһиилэри мэлдьэнэххэ сатаммат. **Ю. Н. Попов**, итиннэ сөбүлэһэн туран, Н. С. Хрущев дойдуну салайан олорбут кэмигэр кэтэх хаһаайыстыбаны ыһыы, колхозтары аһара бөдөҥсүтүү, сиргэ сыһыаны молтөтүү, о. д. а. курдук алдастар, ону тэҥэ калкыйгы алдастар мунньуллан социализмы бүтүннүү иэдэйиэҥэ аваллылар диэн саананы этэ.

Социализм тутуллубута чаччы, диэр **В. Н. Иванов.** Ол гынан баран хаҥыс социализм? В. И. Ленин революцияҕа саамай кутталлаах бюрократияны аҕаара. Чиновничество былааһа үрдэһиннин утары охсуһуу үөрэҕи, культураны үрдэтиннэн, экономикаҕа демократияны киллэриннэн барыахтаах диэн тоҕоҕолоон бэлэхтиирэ. Кэлин Владимир Ильич ити ыйыыта кэһиллибитэ. 1928—1929 сс. бюрократия былааһы бэйэтин илиитигэр толору ылбыта уонна дойдуну тосту государственнай социализмы тутуу диэки эргилиннэрбитэ. Государственнай социализм киһини колобуннэҕинэ суох оҥорбот, билигин, чуолаан, прибавочнай стоимоны, киһиэхэ бэйэтигэр эргиллэн кэлиэхтээх стоимоны, государство бэйэтигэр ингэриэр. Онон государственнай социализм дьиҥнээх социализм буолбатах, Профессор ити этиитигэр **И. И. Яковлев** санаата ыксалаһар. Кини биһиги социализммытын лозунтовай социализмынан аҕаар. Дарбаанныах лозунвар социализм саамай сүрүн тирэҕэ—үлэ оҥоруутуота үрдэтэбэтин хаххалыыллар.

Е. Е. Алексеев этэриэн, биһиги олох да социализмҥа олорботох быыылаахпыт. Онно В. И. Ленин буруйдуохха сатаммат. Ленин 1917—1921 сс. бас билиини күүс өртүнэн уопсайдааһын үлэ оҥоруутуота намтаанныгар тиэрдэрин кыраҕыттык көрө охсон, политиканы үөлүччү хорсуннук эргилиэрин тардыбыта кини улуу каннаах муударайын көрдөрөр. Ленинскэй саҥа экономическай политика, бас билии араас көрүүнэрин көҥүллүк күрэхтэһиилэрэ үлэ оҥоруутуотун тургэнник үрдэппитэ. Ити суолунан элбэх сыллаах бүтүн нэрдиис кэм устатыгар үлэлээн государственнай капитализмы иҥтүө социализмҥа тиэрдэр бөҕө муостаны тутуохтаах этибит. Бу муударай политика бас билиини норуот дьылууругар, баҕатыгар олоҕурбакка, үөһэттэн хамаандалаан уопсайдааһынынан кэһиллибитэ. Ити түмүгэр үөн сыллар усталарыгар тутан кэлбит олохпут личноска туһуламмата, абстрактнай сыаллар-соруктар норуот күүһүн-уоҕун, дьылуурун үлэ оҥоруутуотун үрдэтиҥэ, уйгуну-быйаҥы дэлэтиҥэ түмэр кыахтара суох. Итинник социализм народнай социализмынан, дьиҥнээх социализмынан аатаныан хайдах да сатаммат. Социализм диэн биир буолуохтаах. Ученай ити түмүктэһиннигэр профессор **Г. Г. Макаров, К. К. Пермяков, П. М. Тихонов** санаалара сөп түбэһэллэр. Кинилэр этиилэрэ бу санааны араас өртүттэн толорон, ыытаһаан биэриигэ туһуламмыылар.

И. ОКОЕМОВ.

(Бүтүүтэ бэчээттэннэ).

Бүгүн фермаларга

Төрүөх ороһу буолууһу

Былыр - былырыттан ураҕа дьоно ыраах сыл саҥатыгар төрүүрүн сиҥиҥ сатыыллара. Биэриэ ыраах -тороҕуҥуун жассабай ыйдарынан бөҕөхө олунньу уонна кулун тутар буоллалар.

Байыыс ыраах тороҕуттан сир ахсын эрэ-дэтэн буолбатах. Соҕотоҕо ыырай короҕуу ыаҕастан айдаана (бу түгэнэ үчүгэй), оттон сороҕо—букатын атын хартыына. Холобур, мин Сыалга ниин фермаҕа ыраах тороҕуҥуун аҕаанын астан барин мах бардарым. Хайдах онуга эбитэй, ама, 200-ө ыраахтан кыра ангара төрүү ниэҕ буолуо дуо?

«Илгэ» ыраах ферма старшайа Дмитрий Васильевич Саввин уонна ветеринарнай хотонго үлэлиир «Эрчим» ферма старшайа Любовь Федоровна Ефремова этэллэриэн, онтуу.

—Былырыын бөҕөҥ ыраахтарбыт үксүлэрэ төрөөн, үүт даҕаны ыраах эбэ. Биэриэн фермабыттар 92 ыраахтаахпыттан 22 ыырайдаанбит, дьоҥҥорсуоннан ыраах 37 ыраах кытарах буолан ааҕыстар. Атын ыраахтарбыт эмиэ торбоҕотторуҥ, быйыл 55 эрэ ыраах ыраах турустаах. Бүгүн үстэ ыырбыт үрдүнэ, сорҕоон-ыгыгаан 270 кг үүнү тутпарбыт. Арыыны атын дьон эбиэт буоллар, төрүүр ыраахтыт, саатар. Аҥаара төрөөбүт буолуо эбэ, бөҕөнө ойдуу дьыл тоскойбото, — диэр Дмитрий Васильевич.—Аастыт сыл 60 ыырайдаах эбит буоллахтыгына, быйыл сылдьа ылаан.

—«Илгэлэргэ» ессе, бөҕөнө холоотоҕо, сиэ үүгүй. Бөҕөнө хас ыраах тороҕуттэ буолуо дии саныыгыт? —Любовь Федоровна ыйытар.

—«Илгэ» кыраахтаах намыйах буоллаҕына, бука, 15-18 хас тороҕо ниэ.

—Сыыстардыт. 90 ыраахтан ниэҕ түпүт 5 ыырайдаахпыт.

—1990 сылы отделение үрдүнэн маҥар ыраах аҕыстыан 2200 кг ыраах түүгэтэбиэхпит. Быйыллы сылаанаҕына кэн тыыстыаҕын кэрбүтэ баарай эрээри, үүт мамыыгыгар сыл сылаанаҕыттан эдэтарыыбыт олус хоптаан. Ол сүрүн бөрөтөөхтөнэн төрөөн сөбүлээ дуо?

Кэлин ардыгар үлэлээбэн кыдьүүнэ сылаанаар үүтэйдик биэлэлэр. Оттон ол кыдьүүс сүрүн түмүгэ эт, үүт дьалбаҥнын, быйаарыллар. Итиннэ сылаананы төрөөдү кэмиэр ыраах эмчиэрэннэрэ сыл таҥаарыы. Ырааҥ уонна ыраах таҕсар ыччат сүөҥүү ууланнарыы үлэтигэр сонтоох хайысхалары, ньаҕаллары ылыы — булгуччулаах усулуобуйа.

Т. КАРДАШЕВСКАЯ.

✦ Рынок: сүрүн туһаайыыларга мин этиим ✦

КЫАХТА, КӨҺҮЛЛЭ БИЭРИҢ

Бөҕөнө, Улахан Күөл арендатордара, үлэни кэлимнэн салайыыны бинраэтибат. Үлэ түмүктэрэ да куһаҕана суохтар. Үлэ барыы салаалара үлэ өтөхпинтээх түмүгүттэн тутулуктаналлар, бородуукуоҥаны ылыыта сыалланаллар. Онно барытыгар хаҥаайыннаан арендатордар бойолоро буоллалар.

Хайа тэриллиэхтиттэн, сылы ыыйбат кэмиэ, үлэлиир усулуобуйаны түмсарыыга күүскэ ыстан, фермаларга үлэ сүрүн нарыгыэрэ механизациялаппыттар. Ол курдук, ыраах ыаҥын, нөҥүүк таҕаарыы, аҥылыгы тарбатыы курдуктарга ниэ үлэтин суох оногордубут.

Сайын от үүмэҕэ, ыстыыта тэтим аҥылыгыах кэмэрбиппит. Эрэрэ дьалы, олоҥ баран ойдоотохпо, аҥылыгынан хаачыйар кыаҕа суох эрэлэр, сүөһү ахсаанын эбэтэ турар сыыһа эбит. Биһиги отделениебыт заҥыт сайын баар сүөһү үс гыммыт биэрэн эрэ хаачыйар оту боломмэбэтэ. Бу сылларга кыраҥы хатыылар. Сүөһүбүтүн тыыннаах күөлэ тэтиэнэрэ, атын сиргэ тоннаттан 500 сылы атыылаҥна күнаалэбит. Онон үчүгүй-эппит бэйэҥэ тэрэр сыалга аҥара үрдүк. Онон бэйэ кыаҕынан суохпуҥ иитэр сөп. Былаан диэн дьыала биэр эрэ ортотуттан, ону хайдах толороҕуй санаан турар ыйытыахха.

Толоруу таҥаайыстыбанай ахсаанна кэпсиэн бэрэ, итинник «дэлэмсийэ» олоруу итэ эрэ буолбатах. Ол курдук, уу боҕуруоба ороҕуонтан уоҥсайыннан олус мэдэхпиэк бөҕөлөрдүлэр. Маҥа уҥуу-шоҥа толкуйдаабыта кэпсэн биэрэн баар. Чх, холобур, уулаар бөдөҥнаах 10 тыс. куб метр сири тоҕо тэтэрбиппитэр республиканскай Агропромышленнай хаҥаайын дьаҥа тэтэрэччиэхпэ 80 тыс. сылы устан ыыталлар. Маны эмиэ таҥаайыстыбалар уонна боҕуруоннаах аҥылыы тарыстабылын комитета быаланнылаллар, үбү кэпсиэн кэрэлэрэ наада эбит. Итиннэ бастах, кэм таҥаабытынан губернаҕа сиргэ тоҕо тэтэтоҕо, ойуола үбү кэтэра онно суоҥа кэбүнэ. Рынок усулуобуйатыгар үлэлэнэргэ итиннэ дьаҥалыы оксуута улаханын тэҥнэр да умнуохха.

Аны урукхуттан саанам таатыыр боҕуруоннуттар эттиилэрэ маннык. Үлэ ханнык да формаҕа талан ылбат кэмэ, уоскай бас бэриллэ, кэмнэннэн кэмэлиэстэриэн, сельсоветтаргаа барыы эр дии. Сир-уот, уу да боҕуруоба буоллун сельсовет ороҕуута, сүрүннэрэ, ыҥырыы наада. Холобур, бөҕөнө арендаа совхозтан туспа барарга туруорсубуннут. Быһата, байыыбыт былыргы колхозка хабаанньаҕы тэриэргэ суоттанан. Ол ойоммотөҕө. Өссө Аммосов И. И., совхозка директордыыр эрдэҕиттэн нэһилиэгиттэн салайыныыга ыҥырарга туруорсарбыт. Маҥмала совхозтан буоларыгар аҥаастаммаппыт. Хаччыллыы, үлэҕэ кэтэтиэн, ханныгын да ньиэ, сиэхпэ суох кыаллыбат. Итэ функциялары совхозка биэрэн баран нэһилиэстэр истэриэн диэн ханнык бас билиннэн үлэлиирэ ыыгыа буолуох эта. Ол эрээри, уларытыахха эрэ диэн буолбакка, барыы өртүнэн үчүгэйдик, толору аҥаанан-суоттанан барыа тэриэр эрдук эта. Маннык боҕуруостарга мэнэтэҕэ партийнай тэриллэлэр оруоллара урааннута буолбатах, ньаҕаа түстэ. Ол үлэҕэ, тэрээһиннэргэ охсуулаах буоллаа. Партийнай лидердэр олох, производство ньиэ мэкчиэстэхэ, олоргэ ороспоҥко, кэлтэй былаас эрэ ньиэ үлүмнэҥэр, охсуһар дьарыкка ыллардылар. Онон бу уратылаах кэмнэ олорон биэрдибит.

Ол да буоллар, бу биһиги, үлэйдат дьон, этиибит, туруорсуубут хайа эрэ өртүнэн үөрэтиллэн эпиэтэммиэн наада эта диэн баҕалаахпыт.

К. МАКАРОВ,
арендатор.

Хадаарга оскуола аҥыллыбыта 75 сылаа туолла

УОРҐА—ҮТҮӨ-МААНЫ, ЫТЫК ДОЙДУ

Алаас аатталах Сурт суоллаах.

Оровуоммут соҕуруу нэһилиэктэриттэр аан бастаан оскуолаламмыт, дьоҥҥо-сэргэҕэ сыҥдыгы тардыллыт Уорҕа нэһилиэгэ буолар. Бу оскуола 50-са сыл устата бэс нэһилиэк (Хаалар, Хайахсыт, Чаҕар, Хоптоҕо, Одьулуун) уоҥуоан кэлүөҥ ыччатын уорэппитэ.

АЛААС ААТЫН ТУҺУНАН

Ойуунускай убайбыт хоһоонуттар холбообут, ырыатыгар ыспарбыт Хоҥду урах быттыгар-хоннооҕор сайан сытар кылбык, кэрэ мэстэлэрдээх, арыы-сыа алаастардаах. Онтон биирэ ойо тардан ылан обуулаатахха маннык. Үрэх уоҕо тардыытыгар кумахтаах сири аастахха, хотугулуу-арҕаа ураатан куоллаах куоладай таҕаар. Онон бардахха, ис-иннитэн сырдаабыт курдук алаас сир кэлэр. Бу былыр-былырыттан дьон-сэргэ таптаан олохсуйбут сирэ—Уорҕа эбэ.

Оскуола дьиэтин алаас сыҥыытын саамай кылбэйэр кинигэр, остуол иньуурунуу кэнэ хоҥуурга туппуттар. Ол таҥыгар кэлин сиэнэ оскуола дьиэтэ эбиллибита.

Алаас тула өрүү туруору үрдүк сыырынай, кэриэкэ кэрин тыаннан кэрэҕэлэнэн турар. Сүрдэх буччум, чуумпу дойду. Үүт-ынчу тиис кыыл ороҕотун курдук маҥнаан, талаҕынан үмүрүччү үүммүт Хоҥду урах уоҥсай таҥаатыгар сырдаан кэстэр. Ол ньиэ буолуо, өбүгэлэрбит сырдык сыҥыыллаах алааһы күнү түүннү кыыл сырдык уорэтыгар холоонньор Уорҕа диэн аатталаахтара.

УОРҐА БУОПУН УЧУУТАЛЛАРА

Сири кийи кэдэргэр. Айгыр-сылык аҥылыа оскуолаҕа биэрэр. Хаалаар бу баардым кэстэлэр сирик ыыкка байыыны ыллыбыт-сиэрэлэбит учуутал убайдарым.

Николай Афанасьевич Иллаарионов олус ардыбыллыах, түүннэннэх учуутала. Кэлин-баран сылдьыырайан, саҥаран-иэҥэрэн дабдыгырайан, туох баар эдэр эрдэхэ, аҕа саастаах оҕо, оскуола туһа диэн түмэ тарда сылдьара өтө кэстэрэ. Ульяна Романовна Харитоновна кэлиэн астатара, итии ас тэрийэрэ. Сэрии буолуон иннинэ-кэнниэ кыйын ыраахтан сылдьар туос аччык оҕолору итии аҥыныа үөскэтэрэ, эйэлээтэ да эта. Оҕолоох сибиэгэй кэлиэн сиэ-сиэбэй суоҕа баар курдук.

Пантелеймон Романович Сидоров оскуо эстетическай өрүүнэ эрдэҕэ эрчиэр учуутал эта. Тохтобул атыыа эрдэҕэ түрийэр. Оннооҕор барыта ырыа-уҥуу буолара. Байыаннай мандолинаҕа оонньуура, барыбытын плясалата сатыыра. Пионерга кэнэ киллэрбита, пионерскай бөрөкэлэ олохтообута. Оҕолору көрдөө үөйүбүта.

Семен Михайлович Маскимов учителнаа сиэ бүтэрбит эдэркээн сылыары-сымнаҕас уол эта. Ыллаҕай тылдаах лектор быыыытыанан биллэн баран быта.

Иван Ильич Сивцев II сэриигэ барбыт буойун учууталлара болобоо диэн ыыт үлэлэбит.

Тордуон бу оскуолаттан өстөөҕү өйөрсө кыргыыны толоонуттар аттамыыттара. Иҥэ дойдуларын, тарааҕыт туоналларын иҥэн эмиэ бөҕөлөрин сиэртибэлэн турдуларыгар, эйэлээх олоҕу эрдэтиэттэрэ. Соҕотоҕ Семен Михайлович эрэ тыыннаах эмиэ түбүгүта, таптыыр дьаҥатын салгыыбыта.

Чиэс, алаас аат буоллуоттун бөҕөнө буойун учууталлардыгыттан!

БАРЫБЫТ ОЛОХПУТ ОҢКУЛА ОХСУЛЛУБУТА

Уорҕа оскуолатыгар биллиэ-кэрүү кылыыны сахтаран, төбөлөөх эйэ үөрэҕи батыһан, учуутал, советскай-партийнай үлэһит, колхозтай түүү салайаччылара буолбуттарай. Үүс эйэ маанэ куорсун аҥыыммыттара. Уорҕа оскуолата сэрии, сут да сылларыгар тутуут ыытыны мэнэтэбэтэҕэ.

УОРҐА СУОҺА-СЫЛААҺА СӨҮҮРҮЙБЭТЭҔЭ

Уорҕа «Октябрь» колхоз кэнэ буолан, сэрии кэнниттэн кэлэн-кэлэн кэпсэтэн, кэйүүгэ да хаптарбат гынан ыыхтаммыта.

Дьаһайар - бирикэстиир система бүрүүкээн кэра колхозтар барыа холбоноо. Уорҕа кытыы, үөх мунуох сир аатырай, оскуолалыын, медпункуун, колхозтуун Үрүҥ Күөлгэ көҥүллүөн, алаастыт айгыраах кэрдик буолбута. Ол эрээн дьон-сэргэ төрөөбүт төрүт буоруттан тайа охсубатаҕа...

С. СТАРОСТИН,
Уорҕа оскуолатын 1941 сылааҕы выпускника.

ПЕТРОВНА

Биэриэхэ кэм көрдөбүлүнэн толору тэриллиэхэ оскуола сыдьык кабинет-кылаастарыттан биирдэстэриэгэр бэйис кылаастар математика уруогар үөрэх олороллор. Үөрэнээччилэр учуутал сорудахтарыгар, ыытар боппуруостарыгар, судургу доруоптары аҥыыга, тэнгэнэҕиигэ сөбө суох доруоптары кубулутуу, сылайы чаас-часка арааммыта, уустук дьаһыылары суоттаһыныгыа сонтоох эпиэтэрэ биэраллэр.

Светлана Петровна Калинтонова Саха государственнай университетын физико-математическай факультетын 1969 сылааҕа бүтэрбиэттэн Дарин, Одьулуун, кэлин уон сыл Хадаар оскуолатыгар математика учуутальынан үлэлэн кэлбэ. Итиннэ оскуола реформатын сүрүн хайысхаларын олохтоохтук салалтатыттан көҥүллэтэн, сүдү историческай тутуунуу—таҥара дьиэтин иитүрэ уот тыммыта».

А. В. Ефремов 1967 сылааҕыттан 1978 сылааҕа диэри Субуруускай аатынан совхоз директора. А. В. Ефремов 1972 сылааҕа убаһа өтөрүүтүн сарала, райсовет исполкомун өчүгэй дьаныы ыйытыга суох эстэн эрэри аҥаргэ, туһанан хаалларга дьулуспуттара. Онноолоор билигин Субуруускай аатынан совхоз директора

Ырыа түһүлгэтэ кэҥиир

Муус устар 6—7 күннэригэр Хайахсыкка быйыл тордүс сааһын «Саастқы кылыһахтар» аныгы ырыаны толороччулар оройуоннаах конкурстара ыытылынна. Икки күн аллараа концерт көрдөрүлүннэ. Конкурс иккис күнүгэр 40-тан тахса кыттааччыттан иккис турга 21 толороччу аастан. Ырыа бырааһынньыгар Уус-Алдан оройуонуттан уонна Якутскай куораттан тиийэ кыттааччылар кэлбиттэр.

Ирдэбиллээх ырыаны көрүүлэрдээх жюри быыбарыытынан, «Саастқы кылыһахтар» ырыа конкурсун лауреаттарынан буоллулар: Федор Трофимов (Хаҥалас Бүөтүр), Роберт Андреев (Якутскай к.), Розалия, Дмитрий Поповтар (Хатылы), бу конкурс саамай бастыҥ толороччутун бэлиэтинэн «Гран-при» биримиэ уонна лауреат аата, итиннэ 1000 солкуобайдаах бириэмийэ Мария Урванцеваҕа (Дириҥ тигистэ).

Конкурс дипломаннарын ортолоругар Болугурдаах Бүччат киинин «Үрдүк» рок-группата бастаан аатталлар. Бу Василий Федоров салайаччылаах ансамбль туһунан бэлэмнэ туспа айар суоллаах-иистээх, сыллата толорор мастерствота саҥалыы арыллан, көрөөччүлэргэ бэлиэтэлиэ буолан эрдэҥин бэлэхтиибит. Аас-быт сыллардаатар бу сырыыга дуоттарыттан кыттыы маассабай. Ол иҥэрдэн, Вера, Николай Оконешниковтар (Чаҥыр), бастыстыы-убайдыы Оксана, Василий Жирковтар (Болтого) дипломаннарынан буоллулар. Итини сүрэ ыалдьыттарбыт Екатерина Протопопова, Александр Иванов (Уус-Алдантан), Надежда Колтовская (Якутскай к.) бу конкурс дипломаннарын аатын ылыллар. Элбэх кыттааччылар анал бириистэр хаһаайыннарынан буоллулар. Аны урукку конкурстан атына диэн аастыт сылларгаары лауреаттар кыттыбатахтара буолан, кинилэр ыалдьыт быыстыынан ыытыллыан, маҥнайгы күн улахан гала-концертаҕа кыттыны ылыллар. Бу сиэттэх-сиэҥ аттар, талаанныр талсыыларыгар, бөлөҥ-бөлөҥ кинилэригэр сылалламмыта чуолкай.

Бүтүннү бу ырыа бырааһынньыгын ыалдьыттарын уонна жюри чилиэннэрин кытта кэпсэтиибит, кинилэр конкурс түһүнэн санаалара маннык:

Иван БУРЦЕВ, Саха государственнай филармониятын уус-уран салайаччыта, Бүүтүн Сойуустаабыт эстрада артистарын конкурсун лауреата, жюри чилиэнэ: Үлэбиэн конкурстарга эбэтэр сылдьыбыт. Оннооҕор ыалдьыт туран микрофоннарын хаампыстыыр, быыбыы сиэна ортотугар батарыы аннын баран ыалдьыт түбэлтэ эмиэ баара. Кырдьыгынан эттэхэ, саха эстрадатын «сүлүстара» сааныра бөҕөстөйдүлэр. Саҥа талааннары көрдүүбүт. Бу конкурска хас лаппы эдэр толороччуну кытта кэпсэтиҥэ сырыттыбыт. «Саастқы кылыһахтары» кимиэхэ көрөөччүгэ таһаарар сыалтан ыытар театральнай сезонҥа бу конкурс лауреаттарын барыларын ыҥыран Якутскайга концертаҕа быыбаннаахтыт. Бу концертаҕа гражданскай лирика ылламмыта көрдөхсүнэ.

Николай ПРОТОПОПОВ, Уус-Алдан оройуонуттан сылдьар ыалдьыт: «Саастқы кылыһахтарга» бастаан кыттыбыт, онуоха үөрэнэр чаҥыстыыбын Катальын көмөлөспүт. Олус үчүгэйдик тэрийбиттэр, буфетыгар тиийэ, Кати саамай үрдүкү баллаах дипломант буолан үөрдүм-нотто.

Сардана КАЛАЧИКОВА, СГУ студентката, көрөөччү. «Үрдүктэр» ыалдьыастар! Василий Федоровка өссө ситиһиилэри баҕарабыт. Екатерина Протопопова талаанныах кыыс эбит.

Семен ЯКОВЛЕВ, Новосибирскайдаабы социальнай салаймы уонна политология институтун истэҥнэтэ, ыалдьыт: Дорообо үөрдүм. Хайдах эрэ «Саастқы кылыһахтар» конкурс кыттыылаах курдук санаа сылдьыбыт. Ырыа бырааһынньыгын тэрийбит хайахсыттарга махтабын тиэрдэбин.

Егор НЕУСТРОЕВ, композитор, жюри чилиэнэ: Конкурска саҕыстан хааччахтааһын суох буолан, эдэр да, орто да саастаахтар кыттыылар. Мин ордук «үрдүктэрэ» собуоннаттан, салайаччыларын Василий Федоровы кытта эмиэ сырыттым, бийиҥнэн кытта сибээс тутуһарыгар сүбэлэстибит. «Саастқы кылыһахтары» бөҕө сыл тохтоторо барыа диэтүү сылдьар мөккүү, репертуар уонна кыттааччы ортүгэр эбиллэн сөп. Хайахсыттар тордүс сылын ырыа конкурсун тэрийэн ыытыыларын атыттарга холобур буолуон сөп.

Т. КАРДАШЕВСКАЯ.

Снимокта: «Үрдүк» рок-группа салайаччыта Василий Федоров.

Автор фотота.

ӨБҮГЭЛЭРГИТ КЭРИЭСТЭРЭ БУОЛАР

«Кымын» хаһыат кулун тутар 26 күнүгэ эмиэ эмиэ «Өбүгэлэрбитин кэриэстэр буоллахпытына» диэн Суорун Омоллоон ыстатыйатын аахпытым. Маннык даҕаттаах сааналарбын этиэм.

Ыстатыйаҕа таҥаара дьиэлэрин «көрдөхүү» олуоватык ыйыллар. Бэйэм Чурапчы буолбатахпын, онон миигин ким да олохтоохтуйдуу диэн хомуруйар кыаҕа суох.

Мин билэрбинэн, Чурапчыҕа үөрэх жизнигин тэнийиитэ Октябрь революциятын быдан иннитэн саҕаламмыта. Бастакы церковнай-приходской оскуола аҥылыйыта 120 сылын аста. Алдаһаабат буоллахпына, Арыылаах таҥаратын дьиэтигэр церковнай-приходской оскуола тэриллибита 100 сыла туолуохтаах.

Церковнай-приходской оскуолаларга ааҕарга-суруйарга эрэ үөрэтэллэр диэн сороҕор этиллэр. Бу төрүт алдас. Атамай церковнай-приходской оскуолатын бүтэрбит Охоноохой Харитонова, Өй мокоон аатырбыт атыныгыт, сурукчутун Сыромятников диэн Кириис Халдьаайы тыргыдаанын бэрт үчүгэйдик билэбин. Кинилэр кууҥуллуо-сахалыы ыраастык саҥараллара, суруйалара, историялыы, культуранан кэҥиннэ билэр дьон этилэр. Арыылаах, Тебөй таҥаларын дьиэлэрэ эмиэ тиэрдэрэ үөрэх кэмнэрэ.

Бастакы ыныык, сурукчутун Сыромятников диэн Кириис Халдьаайы тыргыдаанын бэрт үчүгэйдик билэбин. Кинилэр кууҥуллуо-сахалыы ыраастык саҥараллара, суруйалара, историялыы, культуранан кэҥиннэ билэр дьон этилэр. Арыылаах, Тебөй таҥаларын дьиэлэрэ эмиэ тиэрдэрэ үөрэх кэмнэрэ.

Ахтыллар таҥаара дьиэлэрэ уус торбахтаах өбүгэлэргит кэриэстэрэ буолар. Оны алдьатар сөп буолуо дуо? Мэҥэстигэр жемчуг оҥорор бөдөн ордук буолуоҕа.

Чурапчыҕа кэнэ тэбэ көрөөр туга да хаалбатах, бастыҥнайгытын эмиэ тыыннаах.

Г. КОРЯКИН,
пенсионер.

РЕДАКЦИЯТТАН: Д. К. Сивцев—Суорун Омоллоон итэ ыстатыйатыгар бэйиэ хаһыаппытыгар үгүс сэҥээрилэр кириэллэр. Бу боппуруос аастыт сылга эмиэ көтөҕүллүбүтэ, хаһыакка дьүүллэһиллибитэ, онон, бэйиэ саанабытыгар, кэлэр өрүгэр бу боппуруоска хэлэтиини салгыыр кыаллыа суох.

АРХИВ ДОКУМУОНА КЭПСИИР

Мин 1929—1930 сс. уонна 1930—1931 сс. үөрэх дьыалларыгар иккис уонна үүс кылаастарга Бахсы оскуолатыгар үөрэммитим. Иккис сыл устата бэйэ партаҥа олорон үөрэммит киһим Алексей Андреевич Петров билиэн Чыппараҥа олорор.

Дьэ итэ, ийиҥ, оҕо сааспар үөрэммит оскуолам историята жизнин ыалдьыт ситиэмэҥэргэр тугу бэлэбүнүй, дьоҥҥо тиэрдиэхпин баҕарабын. Бийиэ госархивтан Бахсы оскуолатын туһунан маннык документу булбутум.

«Бахсы училищеҕа 1.II. 1920 сыл аҥыынна. 160 үөрэнэччилээх, оҥтон шкаппа ыыс. Завуч-учитель Павлова. 25.III. 1920 с.» (Саха госархива, фонд—8, опись—2, дело—56. 1а—32).

Федор Семенович Местников Бахсыта оскуола тутуллуутун хаҥыардаатын, онуоха саҥа хонуталыыса Арзанова кэриэтигэр Булгуньаахха туруорулларбыт. Бадана-паматыныгы кэнэ тиэтэл суулларбытын туһунан Сергеев Игнатий Алексеевич 1923 сыл муус устар 24 күнүгэр суруйбута баар (Саха госархива, фонд—49, опись—1, дело—10, 1а—14).

П. ПОПОВ,
Якутскай к.

«Якутнефтепродукты» холбоһук Аллараа Бэстээхтээҕи предприятиета

Чурапчы сэлиэнньэтиэнээҥи КАЗС-ка уонна АЗС-ҕа үлэлиэргэ **операторлары** ыытар. 1991 сыл кулун тутар 1 күнүттэн окладтара—150 солкуобайтан 200 солкуобайтка диэри. Предприятие көмө хаһаайыстыбалаах. Онон предприятие үлэһиттэрэ этиэн уонна одуруот аҥыынан хаалыыллаллар.

Администрация.

ЧУРАПЧЫ КҮӨХ ЭКРАҺҒА КӨРДӨРӨР

Муус устар 11 күнэ

21 ч.—оройуон сонуннара.

21 ч. 20 мүн.—Чурапчыҕа В. И. Ленин сэҥа иҥэриитигэр эҥэрэ телеграммата кэлбитэ 70 сылыгар анаммыт научнай-практическай конференция.

22 ч.—«Конан-разрушитель» уус-уран фильм.

Муус устар 12 күнэ

21 ч.—райсовет дьаһаҥнарыгар отдельнай сэбиэдиссэйдэ, Саха сирин дьаһалларын VI съезтэрин делегата Ж. Н. Васильеванны кытта көрсүһүү.

21 ч. 30 мүн.—«В одиночку, в темноте» уус-уран фильм.

1983 сылыттаахха Корякин Юрий Афанасьевич аатыгар бэриллибит АБИ сериялаах, 185495 № дэх водительскай дастабырыанньа сүүрүүтүгэр дьыҥа суоҕуная аҕыллар.

Таптыыр көрдөөҥ, ийэбит, кийиппит, сиҥэсыт, эдьиийбит

МАКСИМОВА Евдокия Дмитриевна

эмиэ ыалдьан өлбүтүн, дириҥнэн кутуттуйан туран, барыы билэр дьоҥуттар, аймахтарбыттар ыйытыныгыттар.

Көрдөөҥ, оҕолоро, эдьиийдэрэ, быраатта-ра, аймахтара.

Оромуоннуур-техническай предприятие администрацията, профкома, мастерской, мехотряд коллективатара сири оҥорор сыах трактористыгар Максимов Иван Ивановичка ыйытыы көрдөөн

МАКСИМОВА Евдокия Дмитриевна

эмиэ ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Күкүү оҕом, көрдөөҥ, ийэбит, балтыт, эдьиийбит, аймахтыт

НИКИТИНА Мария Игнатьевна

уһун марахан ыарыыттан Якутскай куоракка бу дьыл муус устар 8 күнүгэр өлбүтүн бохуоннуун табаарыстарыгар, билэр дьоҥуттар ыйытыныгыттар.

Ийэ, көрдөөҥ, оҕолоро, эдьиийэ, балтылара, аймахтара.

Киносеть дирекцията, профкома киносеть үлэһита Никитин Семен Иннокентьевичка ким таптаабыт көрдөөн

НИКИТИНА Мария Игнатьевна

уһун марахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэриллэр.

Народнай депутаттар оройуоннаабы Советтарын президиума, РСФСР Компартиятын райкомун бюрета партия ветерана, Болугур нэйилээгин гражданина, педагогическай үлэ ветерана

ПОПОВ Петр Егорович

уһун, марахан ыарыыттан өлбүтүнэн бохуоннуун дьиэ көрдөөннөр, чугас дьоҥнуттар дириҥ кутурҕаннарын биллэриллэр.

Районнай профсоюз райкома, Амма орто оскуолатын коллектива педагогическай үлэ ветерана, Болугур нэйилээгин бочуоттаах гражданина

ПОПОВ Петр Егорович

өлбүтүнэн бохуоннуук чугас дьоҥнуттар кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

«Мыҥдаҕаайы» совхоз дирекцията, партиома, профкома педагогическай үлэ ветерана, Болугур нэйилээгин бочуоттаах гражданина

ПОПОВ Петр Егорович

уһун марахан ыарыыттан өлбүтүнэн ким көрдөөннөр, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, билэр дьоҥнуттар бэйиэлэрин кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Чурапчы орто оскуолатын администрацията, профкома ветеран учуутал Попова Любовь Григорьевнаҕа ким таптаабыт ийэтэ

ОКОРОКОВА Федосья Филипповна

уһун марахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Редакторы солб. М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 ааб. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредитель газеты «Саҥа олох» — районный Совет народных депутатов, соучредитель—райком РКП.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж — 4130.

ЗАКАЗ № 45. Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 ааб.